

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 15.02.2018 r.

Adam Bodnar

VII.561.8.2017.AJK

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze

Pismem z dnia 29 listopada 2017 r. zwróciłem się do Marszałka Sejmu wskazując, że w projekcie ustawy o Sądzie Najwyższym¹ z dnia 26 września 2017 r. zawarte zostały propozycje legislacyjne skutkujące **ograniczeniem dostępu do służby publicznej wobec sędziów, asesorów i ławników. Takie negatywne skutki wobec wskazanej grupy osób wynikają z wprowadzenia przez ustawodawcę wymogu posiadania przez nich wyłącznie obywatelstwa polskiego w przypadku kandydowania na wskazane powyżej stanowiska.** Pomimo podniesionych przez mnie zastrzeżeń, ustawa o Sądzie Najwyższym została uchwalona w dniu 8 grudnia 2017 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 5; dalej jako: ustawa o SN). Ustawa ta wejdzie w życie w dniu 3 kwietnia 2018 r. (art. 136 ustawy o SN).

Art. 30 § 1 pkt 1 ustawy o SN przewiduje, że: „Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego może być powołana osoba, która posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych”. Z kolei art. 8 pkt 3 ustawy o SN przewiduje wprowadzenie odpowiedniej zmiany w art. 61 w § 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.). Przepis ten ma otrzymać brzmienie, zgodnie z którym, na stanowisko sędziego sądu rejonowego może być powołany ten, kto posiada wyłącznie obywatelstwo polskie. Odpowiednie wymogi przewiduje ustawa o SN wobec ławników (art. 59 § 3 pkt 1).

¹ druk sejmowy nr 2003

W swoim wystąpieniu wskazałem m.in., że zakaz polegający na posiadaniu dodatkowego obywatelstwa innego państwa przez kandydatów na stanowisko sędziego, asesora, czy ławnika albo też osób piastujących już ten urząd jest niezgodny z konstytucyjnymi standardami wynikającymi z art. 60 i art. 32 Konstytucji RP. Ponadto, wprowadzenie wskazanego kryterium pozostaje w sprzeczności z wykładnią systemową. Kopię tego wystąpienia uprzejmie przesyłam Panu Ministrowi w załączeniu do niniejszego pisma.

Zgodnie natomiast z art. 117 § 1 i 2 ustawy o SN, „sędzia albo asesor sądowy, który w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie spełnia wymogu posiadania wyłącznie obywatelstwa polskiego powinien w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zrzec się obywatelstwa obcego państwa. W przypadku bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w § 1, stosunek służbowy sędziego albo asesora sądowego wygasa”.

W wystąpieniu do Marszałka Sejmu z dnia 2 listopada 2017 r.² wskazałem, że **niedopuszczalne jest wprowadzanie przez ustawodawcę automatyzmu utraty urzędu w razie zaistnienia ustawowo określonych przesłanek w świetle art. 180 ust. 2 Konstytucji RP**³. Dodatkowo, art. 180 ust. 2 Konstytucji RP przewiduje gwarancję, jaka musi zostać zachowana w przypadku odstąpienia od zasady nieusuwalności sędziów w postaci złożenia sędziego z urzędu. Jest nią, przewidziany przez Ustrojodawcę, wymóg polegający na tym, iż „złożenie sędziego z urzędu może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu”. Oznacza to, że żaden inny organ władzy publicznej nie może mieć kompetencji do podejmowania rozstrzygnięć w tym zakresie.

W świetle powyższego, art. 117 ustawy o SN jest niezgodny z art. 180 ust. 1 Konstytucji RP przez to, że pozwala odsunąć od orzekania sędziów albo asesorów sądowych, którzy posiadali objęte zasadą niezawisłości sędziowskiej gwarancje zajmowania swoich stanowisk. Jest on również niezgodny z art. 180 ust. 2 Konstytucji RP z uwagi na to, iż decyzja o usunięciu sędziego z urzędu następuje wyłącznie na skutek zrealizowania się ustawowo określonej przesłanki w postaci posiadania przez sędziego bądź asesora podwójnego obywatelstwa. W procedurze tej nie bierze natomiast udziału organ władzy

² nr sprawy w BRPO: VII.510.2.2017

³ por. L. Garlicki, Uwagi do art. 180 Konstytucji, (w:) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, red. L. Garlicki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999-2007, s. 4

sądowniczej, który jest jedynym upoważnionym przez Ustrojodawcę podmiotem do podejmowania omawianych rozstrzygnięć.

Wprawdzie ustawodawca przewidział w art. 117 § 1 ustawy o SN sześciomiesięczny termin na dostosowanie się przez sędziów i asesorów dotkniętych projektowaną regulacją na dostosowanie się do nowej sytuacji prawnej – dając takim osobom możliwość wyboru i rezygnacji z obywatelstwa państwa obcego – należy jednak mieć na względzie, iż w praktyce procedura zrzeczenia się obywatelstwa innego państwa może być związana ze spełnieniem szeregu wymogów określonych w prawie danego państwa i prowadzić do przekroczenia tego terminu. Konieczne okazać się może np. oczekiwanie na zgodę innego podmiotu władzy publicznej, który nie jest związany terminem do wydania niniejszego postanowienia. W konsekwencji dodatkowe wątpliwości co do konstytucyjności proponowanego rozwiązania wzbudza fakt, iż z przyczyn niezależnych od podmiotu ubiegającego się o zrzeczenie obywatelstwa - a nie od wyłącznej woli i działań konkretnego sędziego, bądź asesora - zależeć będzie, czy procedura zrzeczenia się obywatelstwa innego państwa w celu możliwości dalszego sprawowania urzędu zostanie skutecznie zakończona w sześciomiesięcznym terminie, o którym mowa w art. 117 § 1 ustawy o SN.

Pragnę podkreślić, iż w pełni podtrzymuję podniesione w moich wcześniejszych wystąpieniach zarzuty, co do niekonstytucyjności wskazanych rozwiązań legislacyjnych. Jednocześnie uprzejmie informuję Pana Ministra, iż w ostatnim czasie do mojego Biura wpłynęła skarga indywidualna sędziego dotycząca przedstawionego problemu. Wskazuje ona na to, iż przedstawione pod rozagę Pana Ministra zagadnienie stanowi realny problem wpływający na realizację przez obywateli wolności wyboru i wykonywania zawodu (art. 65 ust. 1 Konstytucji).

W związku z tym, działając w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958), uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska odnośnie do przedstawionej problematyki.

Załącznik 1

(podpis na oryginale)